

Nagyecsed-i napló

Az egykori ecsedi vár grafikájával díszített meghívó szeptember 22-ére tudományos ülésre, 23-ára a helytörténeti gyűjtemény megnyitó ünnepségére invitált Nagyecsedre. Az esemény azonban több mint 10 évvel ezelőtt kezdődött.

1977. Dr. Magyar Kálmán háromévi munkával feltárja a Nagyecsedtől délre 3 km-re, a Kraszna-parttól mintegy 800 m-re északkeletre az egykori sárvári monostort. A kutatás eredményeként az Északkelet-Alföld egyik legkorábbi nemzeti monostora került elő. A feltárás kőanyaga a XI. sz. elejéről származó (esztergomi, székesfehérvári, tihanyi) emlékekhez kapcsolható.

A kutatás eredményeként a régész először megtalálta a monostor templomának belső fal- és tetelmaradványait, s a kutatóórok keleti végében előtűnt a téglából ívesen rakott főszentély középső szakasza a csontvázmarmadványokkal, hullámvonalas és vonalkázott Árpád-kori edénytöredékekkel. Sikeresen járt a nagyobbat, háromhajós bazilika feltárása is, előtűnt a négyzetes alapú vastag toronymaradvány is. Az ásatásnak rendkívüli eredménye volt a torony aljára temetett két sír aranylelete: hajlított aranylemez került a felszínre egy gyermekcsontváz mellől.

Meg kell jegyezni, hogy már ekkor jelentős társadalmi összefogás segítette a régész munkáját. A MTE SZ megyei titkára felkérő levéllel kereste meg mindazokat a szervezeteket, amelyek az ásatás munkáját támogathatják, a Teszöv titkárhelyettese körlevélben fordult a mezőgazdasági termelőszövetkezetekhez, és kérte őket a segítségadásra. A HNF Megyei Bizottsága készséggel vállalta a társadalmi munka szervezését. A vállalkások, pénzbeli támogatások, munkafelajánlások sem maradtak el.

Időközben azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a teljes körű feltárás jóval pénzigényesebb, mint amennyi rendelkezésre áll, s amit ehhez a társadalmi segítség hozzáadhat. Nem maradt más hátra, mint a feltárt részek visszatemetése. A következő évben dr. Magyar Kálmán elkerült a megyéből, a kaposvári múzeum munkatársa lett – s ekkor úgy tűnt, hosszabb időre lezárul a kutatás Nagyecsedben.

1985. A Hazafias Népfront nyíregyházi városi küldötttervezetén dr. Fazekas Árpád főorvos, a helyi honismereti bizottság elnöke kezdeményezte, hogy a nagyecsed-i történeti kutatásokat megyei összefogással tovább kell folytatni. Első feladatnak az ecsedi kővár felkutatását jelölte meg. Rövidesen megalakult a megyei operatív társadalmi bizottság, amely kész szervezni a feladatokat, és segíteni a helyiek munkáját. Az operatív aprómunkában elvülhetetlen érdemeket szerzett Fodor Attila, a nyíregyházi népfrentbizottság munkatársa. Jelentős társadalmi összefogással és anyagi támogatással sikerült megszervezni nyaranta a feltárómunkát segítő régészeti diáktábort.

1987. Szabolcs-Szatmár megyéből honismereti küldöttség látogatott Somogyba, ahol dr. Magyar Kálmán bemutatta a segédsi és babócsai ásatásait, a somogyi Báthory-emlékeket. A látogatás során kibontakoztak a további együttes tervek körvonalai. A kétnapos somogyi program során találkoztunk dr. Kanyar Józseffel, a levéltár nyugalmazott igazgatójával, az Országos Honismereti Bizottság elnökével és a HNF Megyei Bizottsága vezetőivel. A megállapodás eredménye: 1988 nyarán a régészeti tábor folytatja munkáját Nagyecsedben a kővár felkutatására. A tervezett helytörténeti gyűjtemény régészeti összeállítását dr. Magyar Kálmán végzi. A HNF Országos Honismereti Bizottsága kihelyezett ülésre elfogadta a meghívást Nagyecsedre. Decemberben a HNF Megyei Bizottsága ülésén Lintényi Lajos a HNF községi elnöke meghívta a jelen lévő Pozsgay Imrét, a Népfrent akkori főtitkárát, hogy 1988 őszén látogasson Nagyecsedre és avassa fel a helytörténeti gyűjteményt.

1988. Tavasszal Kocsis Miklós tanácselnök megbeszélésre hívta Nagyecsedre az érdekelteket a program véglegesítésére. Itt Gyűrő Imre a megyei tanács elnökhelyettese jelentős anyagi támogatást adott a honismereti-helytörténeti gyűjtemény céljaira. Nyáron, a régészeti tábor utolsó napján – szinte az utolsó órában – Varga Béla vajai múzeumigazgató-régész irányításával megtalálták az ecsedi kővár alapjait. Innentől kezdve az események gyorsan peregnek. Az egykori váriskolát a SZÁÉV tatarozza, méltó helyet teremtve ezzel a helytörténeti gyűjteménynek. Az egyik teremben a régészeti anyag kap helyet, a másikban a néprajzi gyűjteményt dr. Farkas József, a szatmári múzeum igazgatója rendezi be.

Szeptember 22-én a Nagyecsedre közeledt a község határától kezdve zászlódsz fogadta. 10 óra előtt a körzeti művelődési otthon előtt felmentek és iskolás gyerekek gyülekeztek. A köszöntő szavak és a Himnusz hangjai után a község vezetői megkoszorúzták Kodály Zoltánnak a művelődési otthon falán elhelyezett emléktábláját. Megható epizódja volt az emlékezésnek, hogy a koszorúzás pillanataiban magnószalagról megszólalt Dancs Lajos ny. főiskolai tanár hangja, aki egy előadásában Kodály nagyecsed-i útjára emlékezett. Dancs Lajos népzenei témában előadója lett volna a tudományos ülésnek is, hirtelen halála azonban már csak hiányára emlékeztetett.

A tudományos ülésen Kocsis Miklós tanácselnök köszöntötte a jelenlévőket. Dr. Kanyar József a honismereti mozgalom országos kérdéseiről és feladatairól tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást, majd dr. Csermely Tibor, a HNF megyei bizottságának titkárhelyettese a honismereti mozgalom szabolcs-szatmári eredményeiről és terveiről adott számot. Ezt követően dr. Fazekas Árpád Nyíregyháza és Nagyecsed példás együttműködéséről számolt be, Dr. Magyar Kálmán kényszerű távolléte miatt Nagyecsedről szóló dolgozatát Varga János helyi plébános olvasta fel, majd Bakonyi János segédsi tanácsítók honismereti tevékenységükről adott áttekintést. A délelőtti program befejezéséért Lintényi Lajos a nagyecsed-i Berez József Helytörténeti Gyűjteményt mutatta be.

Ebéd után dr. Farkas József az Ecsedi-láp falvainak népi gazdálkodásáról, W. Vityi Zoltán Ecsed és a

A régészeti kutatás eredményeiről dr. Magyar Kálmán tájékoztatja Pozsgay Imre államminisztert. (Császár Csaba felvétele)

Hűség vára első urairól, *Olsvai Imre* népzenekutató Rákóczi dallamokról, *Varga Béla* az eszedi kövár ásatási eredményeiről és *dr. Diczházy Marianna* a nagyecsed-i szivattyútelepről, mint ipari műemlékről, tájékoztatta a tudományos ülés résztvevőit.

Szeptember 23-án 11 órára érkeztek a vendégek Nagyecsedre. A váriskola előtti téren *Pozsgay Imre* államminiszter mondott avatóbeszédet. Ami itt történik az országra is tartozik, s ha jó hírek vannak Nagyecsedén, a kormányzat dolga is, hogy tudjon róla az ország – kezdte beszédét. Felidézte, hogy a honismereti mozgalom felvállalta a nemzet és haladás, a haza és haladás egységének hirdetését, amelynek első megfogalmazói éppen ezen a tájon éltek. Az itt élők évszázadokon át bizonyították állhatatosságukat, s ma különösen szükség van a helytállásra és a jó példa felmutatására.

A váriskolai gyűjtemény megnyitását követően a vendégek az egykori gőzüzemű belvízi szivattyútelephez vonultak át, ahol *dr. Szilávik Lajos* a megyei vízügyi igazgató adta át a nagyközségnek a ma is üzemképes állapotú ipari műemléket. Jelentősége azért volt igen nagy a maga korában, mert veszély esetén a lápról képes volt elvezetni a vizet, illetve szárazság idején a Krasznából vissza tudta juttatni azt a földekre.

A krónikás megjegyzései: Jóleső érzés immár bizonyítottnak tudni, hogy a jó és nemes kezdeményezés segítőkre, megvalósítókra talál. Egy megyei népfrentbizottság honismereti munkájának hatása azzal mérhető legjobban, hogy *egy-egy település* miként ápolja hagyományait, hogyan becsüli meg múltját, mit tesz azért, hogy a történelmi emlék a mához szóló üzenet lehessen. A más megyékkel, az országos bizottságokkal való kapcsolatteremtés lehetőséget nyújt a kitekintésre, s jelentős mértékben ösztönöz a színvonalas munkára. *A megyén belüli együttműködés*, a városok, falvak, múzeumok, baráti körök kapcsolatai termékenyítőleg hatnak a helytörténeti kutatómunkára és segítői a szakszerű feldolgozásnak. Az eredmény nyilvánvaló: mi leszünk gazdagabbak!

Dr. Csermely Tibor